

КЪМ ИСТОРИЯТА НА ГРЪЦКАТА КОЛОНИЗАЦИЯ ПО ЕГЕЙСКИЯ БРЯГ НА ТРАКИЯ

(Идейно-политически, социално-икономически
и културни аспекти)

ХРИСТО ДАНОВ

Рецензент: *Димитър Попов*
Редактор: *Маргарита Тачева*

Христо Данов. К ИСТОРИИ ГРЕЧЕСКОЙ КОЛОНИЗАЦИИ ЭГЕЙСКОГО ПОБЕРЕЖЬЯ ФРАКИИ (Ее идейно-политические, социально-экономические и культурные аспекты.)

Автор настоящей статьи занимается главным образом некоторыми наиболее яркими аспектами исторического развития самых ранних и самых значительных греческих колоний в секторе эгейского побережья Фракии, ограниченного устьями рек Места (ант. Нестос) и Марицы (ант. Геброс). Вопрос касается истории городов Абдеры, Маронии и Эноса и главным образом доримского периода их исторического развития.

Автор дает более глубокое историческое толкование всеизвестного II Пзана Пиндара, посвященного городу Абдере и его гражданам, а также толкование недавно открытой греческой надписи (начала V в. до н. э.) в городе Теосе метрополии Абдеры. В статье рассматриваются в новом свете и отношения — политические, социально-экономические и культурные — между гражданами Абдеры, Маронии и Эноса с Афинами, Персией и Македонией, но главным образом с Одрисским царством во Фракии, как и с соседним фракийским и другим негреческим населением.

Hristo Danov. MORE ABOUT THE HISTORY OF THE GREEK COLONIZATION ON THE AEGEAN COAST OF THRACE (Political, social, economic and cultural aspects)

The author of this article focuses his attention mainly on certain significant moments of the history of the earliest Greek colonies on the Aegean coast of Thrace, situated between the estuaries of Nestos and Hebros (today's Mesta and Maritsa) — namely the cities Abdera, Maroneia and Aenos, chiefly in the Pre-Roman period of their development.

The author analyses at a great length Pindar's famous paean dedicated to Abdera and its citizens. He also treats recently discovered Greek Inscription (V century B. C.) from Theos — the Mother-city of Abdera. The article throws light on the political, social, economic and cultural ties between the citizens of Abdera, Maroneia and Aenos with Athens, Persia, Macedonia, the Odrysian Kingdom in Thrace as well as with the Thracian and other non-Greek population within a greater or lesser distance of those cities.

На този щастлив в моето жизнено и научно поприще ден¹ ще си позволя да спра вниманието Ви на някои характерни моменти от историческото развитие на най-значителните гръцки колонии в частта от Егейското крайбрежие на древна Тракия между устията на реките Места и Марица. Става въпрос за ярки моменти от развитието на градовете Абдера, Марония и Енос през доримската епоха. Още оттук е необходимо да се отбележи, че като особено наситена със силни и дори драматични събития в античните извори се очертава историята на града Абдера, докато изворовите сведения за Марония и Енос допълват само донякъде картината на историческия процес в този важен район на стария свят.

Главното ми съображение, когато избирах тази тема за днешната си лекция, бе, че историята на гръцката колонизация по брега на Егейско и Мраморно море в контекста на историята на Източното Средиземноморие и на Западна Мала Азия е тема, сравнително рядко засягана и недостатъчно разработвана. За това имаше несъмнено ред обективни причини. Най-съществената от тези причини бе, че до неотдавна античните извори за тази колонизация бяха сравнително много по-малко в количествено отношение и с по-оскъдно историческо съдържание, отколкото изворите за западната колонизация. През последните десетилетия обаче историческата наука се обогати с няколко нови писмени и други извори.

При избора на тази тема аз имах още две съображения. Като частен доцент в софийската Алма матер във встъпителната си лекция, която изнесох през 1942 г., аз проследих усилията на старите гърци да се настанят по бреговете на черноморските протоци, както и по бреговете на Черно и на Азовско море. Днес бих желал да закръгля един етап от дългогодишните си занимания с историята на древна Тракия, както и на онези нейни периферни области, които били в най-близък и най-продължителен контакт посредством Егейско море не само с гръцкия, но и изобщо със средиземноморския свят.

Другото ми съображение бе, че историята на тези колонии, и по-точно на Абдера, е твърде типична и поучителна като пример за конфликтите и изпитанията, на които били изложени отделните елински полиси, т. е. миниатюрните гръцки градове-държави от страна на големите териториални държавни образувания, каквито били Персийското царство, Македонското царство, Одриското царство в Тракия и по-късно голямата робовладелска Римска република.

За да навлезем по-лесно в същината на нашата тема, ще трябва, макар и само с няколко думи, да си припомним ония събития, в резултат на които били основани градовете Абдера, Марония и Енос.

Първият, или ранният етап на гръцката колонизация от края на XIII до края на IX в. пр. н. е., имал за резултат заселването на Спорадските и Цикладските острови, както и на западния бряг на Мала Азия с гръцки преселници. По този начин в четиривековния период целият източноегейски простор с изключение на островите Тасос, Самотраки и Лемнос, които били плътно населени с траки, придобил постепенно в етническо и езиково отношение гръцки облик. Разбира се, асимилацията, т. е. елинизацията на завареното по тия места население, не напредвала с толкова големи крачки, както това се струва на някои изследователи, които работят от елиноцентрични позиции.

¹ Лекция, изнесена в Аулата на СУ „Кл. Охридски“ на 28. VI. 1983 г.

Многолюдният преселнически наплив през първия етап на гръцката колонизация имал своите изходни бази в днешна Гърция без онези области, които отговарят на по-сетнешна древна Македония и на днешна Егейска Тракия. В този преселнически поток участвували елини, които били от йонийски, еолийско-ахейски и дорийски произход. И на своите нови поселения по западния бряг на Мала Азия, както и в близлежащите до нейните брегове острови преселниците се настанили и уседнали при същото географско разположение, както в своята родина — на север — еолийците, по средата — йонийците, а на юг — дорийците.

Следващият (втори) етап на гръцката колонизация, наричан още Велика гръцка колонизация, е от особено значение и за нашата тема. На този етап, т. е. от средата на VIII докъм края на VI в. пр. н. е., гръцки преселници, идещи този път от Западна Мала Азия, от близките до нейните брегове острови, както и от остров Евбея и някои по-малки южноегейски острови, се отправили към бреговете на Егейско и Мраморно море и основали там свои колонии.

Градовете Абдера, Марония и Енос са създадени от такива западноазиатски и островни метрополии. Да започнем с Абдера. Тази колония била основана към средата на VII в. пр. н. е., а според Евсебий в 654 г. от големия, богат и многолюден йонийски град Клазомена (днешното турско селище Вурла), разположен на Херменския залив, западно от Смирна (дн. Измир). Основите на Абдера били положени от клазоменците недалеч от устието на р. Места, на едно полуостровче, което днес носи името Булустра. Тракийският хинтерланд на Абдера се отличавал с голямо плодородие и с не по-малко изобилие на подпочвени богатства, особено на сребърни залежи. Тукашното море се славело в древността със своята изобилна и разнообразна фауна.

Първият етап от съществуването на Абдера се оказал обаче недълготраен, защото градът станал жертва на чести нападения от страна на местното тракийско население. Тогава Абдера не била още укрепена. Херодот (I, 168), който предава тези драматични събития само с едно изречение, казва, че основоположникът на Абдера Тимезий бил прогонен от траките. Заедно с него били прокудени и колонистите, но тях Херодот не споменава.

Въпреки изгодното местоположение на първата Абдера и нейното икономическо замогване още през първия период на нейното съществуване малоазийските гърци се решили цял век след това (в 545 г.) да основат втората Абдера. Този път обаче градът бил основан от преселници, произхождащи от големия йонийски град Теос, който се намирал на северния бряг на Кавстрийския залив, съседен със Смирненския. Теос лежал всъщност на около 30 км югозападно от Смирна (дн. Измир). Наблизо до античния град Теос днес се намира турското селище Сигиджик.

Историята отредила на втората Абдера едно забележително, макар и невсякога спокойно и хармонично развитие. Трудностите и опасностите, на които била изложена и тази Абдера, идели не толкова от стихийните понякога прииждания и разливания на Места, както твърдят някои учени, колкото пак от съседните тракийски и други племена.

Преди да скицираме някои от най-драматичните страници от ранната история на втората Абдера, нека отбележим и произхода на Марония и Енос. Марония, която изникнала съвсем наблизо до едно старо тракийско селище на име Исмар, била основана почти по същото време като Абдера, но от йонийски преселници, дошли тук от остров Хиос. Близката, пък и по-далечната тракийска околност на Марония била още по-прочута от

околностите на Абдера със своето плодородие, с развитото си лозарство, както и със своите горски богатства. Неслучайно пивкото, но силно опиващо исмарско (маронийско) вино е възпято още в IX песен на Омировата Одисея (ст. 40—45). Не по-малки богатства се таели и в дълбините на морето, което миело тази част от Егейския бряг на Тракия.

Енос, третата значителна колония в същия сектор на тракийския бряг, бил разположен на устието на Марица и имал продължително и забележително „тракийско“ минало. Но негръцкото и нетракийското име на този град подсказва, че най-ранното селище тук е възникнало преди онова време, по което траките издигнали наблиз до него резиденцията на един от своите племенни вождове. Този момент от тракийското минало на града е отразен в IV песен на Илиада (ст. 520). Когато гръцките преселници от еолийски произход пристигнали тук главно от о. Лесбос (Митилена), те изглежда че опожарили завареното тук малко тракийско селище, което се казвало Полтимбрия („дъсчен град“ или „град от греди“), и построили на негово място или съвсем наблиз до него Енос.

Да се върнем сега към Абдера. За перипетиите, на които градът бил изложен от страна на споменатите свои съсед, се знае благодарение на намереното в началото на XX в. върху един папирусов лист от Египет стихотворение, творба на големия гръцки лирически поет Пиндар (518—438 г. пр. н. е.). Пиндар написал това свое прочуто стихотворение (на гръцки пеан) за гражданите на Абдера, но го посветил на хероса Абдер, епонимния митичен основател на града Абдера. Според гръцката митология Абдер бил фаворит на Херакъл. На него Херакъл бил възложил да пази заграбените от него коне на Диомед, царя на тракийското племе бистони. Тези коне се хранели с човешко месо. Абдер обаче не могъл да изпълнява дълго длъжността на коняр на тези опасни животни, защото бил разкъсан и изяден от тях. На гроба на Абдер Херакъл основал в негова чест града Абдера и учредил там ежегодни състезателни игри, но изрично без конни състезания (Аполодор, II, 97). От тази легенда се вижда, че античните митографи са се стараели да осмислят трудно обяснимото иначе негръцко име на Абдера, но заедно с това да отразят и борбите между траки и гърци през ранната епоха на техните контакти.

Още в началото на Пиндаровия пеан се узнава, че неговият автор го е замислил като прослава, предназначена най-напред за хероса Абдер, но и за „йонийските мъже“, т. е. за ония йонийски колонисти от Мала Азия, които основали гръцката Абдера.

По-нататък в текста следва обръщение към две божества — Аполон Дерайнос и Афродита. Епитетът Дерайнос, който краси името на Аполон, не е гръцки, а тракийски. Йонийските колонисти възприели очевидно отрано в своя пантеон едно тракийско божество, като неговият култ постепенно се слял с култа на тяхното собствено върховно божество, т. е. с култа на Аполон.

Текстът на Пиндаровия пеан е построен като диалог, в който като говорител се въвежда самият персонифициран град Абдера. Той именно изрича думите: „Земята, що населявам, са тракийските поля, богати с житно зърно и изобилстващи с лозя.“ И по-нататък: „Дано могъщото време, което в своя бяг неудържим се променя, да не изпада никога в изнуреност и униние и да укрепва града със своята благословия.“ От историческа гледна точка са красноречиви и следващите думи на персонифицираната Абдера: „Моят град е наистина млад, но все пак аз можах да видя как майката на моята майка загива в пожарите на войната.“ Този пасаж подсказва онези трагични перипетии на гръцко-персийските войни, по

време на които Атина била изоставена за втори път от своето население и опожарена от персите. Това, че Теос, градът основател на Абдера, се краси в случая с епитета дъщеря на града Атина, се обяснява с обстоятелството, че йонийските гърци от Теос, които основали Абдера, произхождали от Атина и Атика. Както ще видим, влиянието и присъствието на Теос в Абдера е траело векове наред след основаването на този град в Тракия не само в идейно и идеологическо, но и в политическо отношение.

Да видим преди това какво още ни разказва Пиндаровият пеан за Абдера. Ето какво гласят следните стихове на тази поетична творба: „На боеца, който се устремява в боя твърдо и решително в подкрепа на своите другари срещу врага, неговите усилия ще му донесат мир, защото тези усилия са положени, за да се окаже навреме подкрепа.“

За каква, бих казал, морална или друга категория битки и победи на абдерските граждани говори в случая Пиндар, би могло да се съди пък от тези редове на пеана: „Онова, което се гради върху прозрение и благоговение (страхопочитание), над него тихото и безоблачно щастие никога не повяхва: и тъй нека бог дари и нам такова щастие!“

„Онези, които са вече мъртви отпреди, тях вражеската омраза не засяга, защото тя е вече изчезнала, а потомците ще отдадат на своите предци дял от гръмката слава.“

Те, предците ни, придобиха с война богато надарена земя; така те осигуриха (нашето) изобилие, като прогониха от свещената майка земя, нашата кърмачка, копиеносните рояци на пеоните отвъд планината Атон! Тогава обаче се намеси съдбата, която кроеше друго, но нашите бойци успяха и боговете помогнаха за щастливия изход от битката.“

Така е описана една от главните битки между гражданите на Абдера и пеоните. Племето пеони, съседи на югозападните тракийски племена от запад и северозапад, което по-рано живеело по горното и средното течение на Вардар, към края на VI в. пр. н. е. се било разпростряло и върху някои части от долината на Струма и Места.

За историка е от значение и обстоятелството, че Пиндар е познавал отблизо не само фактите от ония страници на военно политическата история на Абдера, които току-що отразихме, но и някои характерни черти на духовната култура, по-точно на религиозно-култовия живот на този град, в които прозира ясно ранното влияние на тракийската религия. Показателно е и това, че в същото произведение за абдерските граждани Пиндар е възпял и „пурпурноногата“ богиня Хеката. Култът на Хеката, който е от малоазийски произход, бил възприет от гръцките преселници в Мала Азия, за които говорихме вече, но неговото приемане и разпространение както между траките, тъй и в гръцките колонии по бреговете на Егейска Тракия е до известна степен последица от втората гръцка колонизация. В много случаи този култ се слял с култа на местните божества. Твърде типично в това отношение е едно известие пак от Егейска Тракия, и то от околностите на града Енос на устието на Марица. Според него недалеч от града имало пещера, посветена на Хеката Керинтийска. Няма съмнение, че в епитета на тази Хеката имаме работа с явление, сходно с епитета на Аполон Дерайнос в Абдера.

Дали обаче и епитетът „пурпурнонога“ (с пурпурни нозе), който Пиндар въвежда в своя пеан за абдерците по адрес на богинята Хеката, не сочи пак към някакви реалии на древнотракийската религия? Този епитет се среща единствено в лексиката на Пиндар, и то само за две божества — Хеката и Деметра, т. е. за две аграрни или, както се казва още, хтонически

божества със сродна същност и „функции“. Да отбележим и това, че някои филолози извеждат епитета „пурпурнонога“ за нозете на Деметра и на Хеката като богини на земята и на нейното плодородие от червеникаво-лъскавия цвят на пшеницата, чиито закрилници са тъкмо тези богини. Но нека припомним и това, че в едно друго Пиндарово произведение, а именно в неговата голяма Питийска ода (ст. 205), в което има също доста елементи от тракийската митология и от сказанията, свързани с черноморските области, поетът, говорейки за стадо от тракийски бикове, нарича това стадо „пурпурно“, т. е. червеникавокафяво.

Тъй като в случая боравим не само със сведенията на Пиндар, но и с известията на други автори като извори за историята на Абдера и на останалите съседни на нея гръцки колонии, би трябвало да се спрем на въпроса за хронологията на някои от събитията, отразени в пеана за Абдера. Едно такова събитие, което поетът е споменал лаконично, е опожаряването на Атина от персите. Това станало през лятото на 479 г. пр. н. е. Пеанът, който естествено е писан след опожаряването на Атина, се поставя по време от някои изследователи в 472 г. пр. н. е. Тази датировка ми се струва приемлива, но тогава би трябвало да се направи и заключението, че Пиндар съзнателно премълчава други перипетии, на които Абдера била подложена и които не представят особено славна страница от нейната история. Това е капитулацията без бой на този град пред огромното числено превъзходство на персите, когато те, минавайки през Тракия на път за Гърция, покорили и Абдера. В този град е имало очевидно влиятелни привърженици на персите, които продължили да развиват своята предателска дейност дори и след поражението на персите в Гърция и безславното им отстъпление по обратния път през Тракия. В Абдера именно, а не другаде според Херодот (VIII, 120) персийският цар Ксеркс успял да се преоблече за пръв път след битката при Саламин и да намери там топло гостоприемство. Затова пък той отрунал своите тамошни приятели с редки и скъпи златни дарове. Ако се съди пак само по Херодот, останалите два града (Марония и Енос), които ни интересуват в случая, също не оказали съпротива на персите. Това не ще рече обаче, че тези събития не оставили никаква следа в живота, и по-конкретно в икономиката на тези градове. Отзвуките от крупните военноисторически събития по време на гръко-персийските войни са отразени в монетосеченето на тези градове — например монетосеченето на Абдера в началото на V в. пр. н. е. По това време Абдера сече едни от най-красивите и разнообразни сребърни монети в гръцкия свят. Те са представени с твърде изобилни емисии. Не е трудно да се установи, че при тяхното оформяне гравьорите от абдерската монетарница са следвали теоските образци, сиреч Абдера сече монети, подражавайки почти буквално в типологическо отношение на монетите, сечени по същото време от нейната метрополия Теос. Като герб върху монетите и на двата града се изобразява седящ грифон, но абдерските монети са изработени значително по-изцяло, отколкото теоските образци.

Едновременно с това типологията на теоските образци е силно повлияна и от персийското монетосечене, което е отразено и върху монетите, сечени от Абдера. Пускането на скъпите, изящни и големи абдерски емисии от това време било улеснено от близостта на богатите сребърни рудници по крайбрежието на Егейска Тракия, които не били далеч от Абдера. Тези рудници още навремето привличали вниманието на атинския тиранин Пизистрат.

Енос, другият важен полис в централната част от егейското крайбрежие на Тракия, започнал да сече свои красиви и пълноценни монети веднага след прогонването на персийските окупатори и от този район на Егейска Тракия. В случая заслужава да се отбележи един детайл от иконографията на еноските монети. Наред с извънредно изящната глава на бога Хермес, която се смята за един от шедеврите на гръцката глиптика през ранния V в. пр. н. е., върху някои от монетите на Енос се среща като допълнителна фигура изображението на един извънредно примитивен Хермес (Херма), представен във вид на седнал на трон дървен идол. Този „Хермес“ е несъмнено ранна заемка в пантеона на гръцките колонисти от тракийското население, което живеело на север от устието на Марица. С други думи, още един паралел към онова, което отбелязахме във връзка с Аполоновия култ в Абдера.

След прогонването на персите от егейското крайбрежие на Тракия, главната заслуга за което имала Атина, тамошните гръцки колонии намерили, както и в други случаи, лесно пътя за помирение и сближаване с новите господари на положението — атиняните. Това е отразено доста нагледно и в промените, които се наблюдават в тегловно-монетната или, както се казва още, метрологическата система особено на Абдера и Марония. Някои от тези промени били предизвикани от монетната политика, която Атина започнала да диктува безогледно на Абдера, Марония и Енос. Тези ходове на Атина спрямо трите града са безспорно характерни и поучителни. От много по-непосредствено значение е съдържанието на открития само преди няколко години гръцки надпис в Теос, малоазийската метрополия на града Абдера, който хвърля ярка светлина върху взаимоотношенията между Абдера и нейния град-майка през класическата епоха специално в областта на наказателно-сакралното право. Този документ предхожда по време членуването на Абдера и на другите два града в Атинско-Делоския морски съюз и отразява редица важни страни от духовния живот на абдерците през краткия период на тяхната самостоятелност. Това било времето непосредствено след прогонването на персите от Тракия. Става дума за намерения преди няколко години фрагмент от надпис в Теос или по-точно в днешния Сигаджик. Всъщност текстът на този надпис е продължение на текста на надписа върху един друг голям каменен отломък, намерен и копиран още преди три века на същото място в Мала Азия от тогавашния английски консул в Смирна Уилям Шерард. Само че, докато в първия отломък от този текст не се споменава още Абдера, а само нейната метрополия Теос, в новонамерената втора част от същия документ абдерците се споменават изрично, и то твърде често. Посочват се достатъчно ясно и техните задължения, произлизащи от сакралните закони (гръците са ги наричали свещени закони), които обвързвали яко еднокръвните граждани на Теос и Абдера.

Първият фрагмент от този надпис, който впрочем е и един от най-ранните епиграфски текстове, е известен в науката под латинското заглавие „*Drae Teiogum*“, което ще рече „проклятията или заклинанията на теосците“. Мрачният наслов, даден на този документ, се обяснява с това, че неговият текст съдържа редица юридически разпореждания, за чието неспазване или брутално нарушаване се предвижда проклятие или заклинание. Текстът на заклинанието е еднообразен, но се вмъква на края на всеки отделен параграф от документа. Надписът се е съхранявал в градския архейон, т. е. държавния архив на Теос, а неговото точно копие се е пазило в архива на Абдера, но то досега още не е намерено и не се знае дали ще бъде намерено някога. Разпорежданията, съдържащи се и в двата

эпиграфски текста, са насочени срещу няколко вида провинения и престъпления, които се свеждат накратко до следното:

1. Проклятие срещу ония лица, които се занимават с магьосничество (с което се уязвява било целия град, било отделни негови граждани); 2. Проклятие срещу ония лица, които излагат на опасност снабдяването на града с храни; 3. Същото проклятие, отправено срещу лица, които проявяват неподчинение спрямо властите; 4. Проклятие срещу лицата, които се осмеляват да извършват предателска дейност спрямо своята родина; 5. Проклятие срещу ония лица, които нарушават обществения ред или пък способствуват за извършването на подобни деяния. Към тези престъпления спадат грабежите, извършени по суша, както и пиратството (морското разбойничество) и най-сетне 6. Проклятие, отправено срещу такива лица, които подпомагат чужденци да извършват деяния, насочени против жизнените интереси на Теос (естествено и на Абдера). Всяко едно от изброените престъпни деяния се придружава на края на отделните параграфи (алинеи) от текста от заклинателната формула: „да загине той, самия той, както и неговия род“. С други думи, в началото на V в. пр. н. е., откогато произхожда въпросният надпис, за такива престъпни деяния, заради които по-късно се прилагат санкциите на гражданското законодателство и съдопроизводство, в текста от Теос, чието съдържание важи и за Абдера, се предвиждат все още санкциите на сакралното право. Тясната обвързаност, която съществувала между Теос и неговата колония Абдера в сферата на старинните юридически и сакрални институции, е нагледно отразена и в разпоредбите в същия надпис. Абдерците се задължавали да съблюдават и провеждат абсолютно същите религиозни празници и празненства, каквито съблюдавали и провеждали и гражданите на Теос.

Да се върнем сега само на някои моменти от монетно-финансовата политика на Атина, прилагана спрямо Абдера и нейните съседи, защото определени данни от монетните емисии на трите града са исторически извор не само за тяхната политика спрямо Атина и Одриското царство — двете водещи политически и военни сили в този район откъм 445 докъм 420 г. пр. н. е., но и за политическите и други отношения между Атина и голямата тракийска държава, наричана още Одриско царство.

Като барометър в току-що споменатите взаимоотношения в областта на политиката могат да служат данните от данъчните списъци на Атинско-Делоския морски съюз за вноските, които Абдера правела през указания период от около три десетилетия в касата на съюза. Отначало градът плащал 15 таланта, но по-късно тази вноска била намалена на 10 таланта. И двете вноски говорят обаче за значителните финансови възможности на Абдера по това време, а намаляването на втората вноска се дължало не на някаква щедрост или отстъпчивост на Атина спрямо този неин „съюзник“, а на засилването на Одриското царство в Тракия. В навечерието на избухването на Пелопонеската война Атина се нуждаела от съюза на Одриското царство, за да може да извлече полза от неговия демографски и военен потенциал, като го насочи против Македония. Затова Периклова Атина трябвало да отстъпва за известно време част от доходите, които получавала от Абдера и от останалите гръцки колонии по брега на Егея и Мраморно море, на своя тракийски съюзник. Нещо повече, през управлението на Перикъл Атина предоставила, както изглежда, голяма свобода на действие на одриския владетел Ситалк по тия места и специално в Абдера. Фактически този град попаднал за известно време в сферата на влияние на Одриското царство. Затова Тукидид, описвайки размерите и пределите на това царство, казва, че на югозапад царството на Ситалк

започва от Абдера. Зависимостта на Абдера от тракийската държава не била нито особено продължителна, нито пък особено тежка. Специално ръководните знатни и богати граждани на Абдера изглежда че не са имали основания да се оплакват от политическото присъствие на одрисите по времето на Ситалк. Самият той е бил женен за знатна гъркиня от Абдера и когато сближението между Атина и одriskия владетел трябвало да се оформи в съюзен договор, предварителните условия на този договор били уговорени в Атина от Нимфодор, шурей на тракийския цар.

След смъртта на Перикъл, чийто живот бил покосен от чумната епидемия в Атина, и след смъртта на Ситалк, който паднал убит във време на военните действия срещу тракийските трибали някъде недалеч от Витоша (тогава Скомброс или Скомбър), Атинско-Одриският съюз постепенно се разпаднал.

От този изход на събитията Абдера имала за известно време полза, защото могла да поддържа своята автономия, свобода и демократична уредба, тъй както я разбирали и предпочитали нейните граждани.

Поражението на Атина в Пелопонеската война и нейният постепенен упадък през първата половина на IV в. пр. н. е. подготвили пътя за издигането на древна Македония. Това развитие било улеснено и ускорено и от отслабването и разпадането на голямото Одриско царство в Тракия.

Между трите гръцки колонии по егейския бряг на Тракия Абдера продължила да бъде на първо място и през IV в. и запазила своята самостоятелност и своята демократична уредба, като лавирала доста умело между противоречивите интереси на Диадоксите. Един от главните фокуси, в които се кръстосвали интереси и сблъскали противоречията на Диадоксите — приемниците на Александър Македонски в Източното Средоземноморие, било Егейското крайбрежие на Тракия. През III в. пр. н. е. обаче както Абдера, тъй и Марония и Енос били засегнати сериозно от социално-икономическата и политическата криза, която разтърсила из основи елинистическия свят. Сведения за това се намират в историческото съчинение на Полибий, най-големият историк на елинистическата епоха, както и в някои надписи от това време. Особено характерно и поучително е съдържанието на един надпис от Абдера от първата половина на III в. пр. н. е. В него се обещава щедро парична награда на оногова, който би уведомил своевременно властта за заговор, насочен срещу съществуващия тогава в Абдера политически и държавен строй.

Може да се каже, че въпреки дълбоката и непреодолима криза, присъща на развитието през напредналата и късноелинистическата епоха, трите града Абдера, Марония и Енос, но особено Абдера, проявявали жизненост, гъвкавост и умение в своите отношения и към Рим. Разбира се, и към тази велика сила, която се наложила в Средиземноморския свят още към края на III в. пр. н. е., Абдера се поучила от своя собствен горчив опит. През 170 г. пр. н. е. с помощта на някакъв местен предател на име Питон Абдера била превзета и жестоко санкционирана от римляните. Командуващият римския флот Хортензий бил по-късно наистина наказан от Сената за своята брутална постъпка, но Абдера трябвало да извлече горчива поука от преживяното и да намери през следващите години пътя на примирение с римските завоеватели, чието надмощие, особено след битката при Пидна (168 г. пр. н. е.), било очевидно за всички.

Един надпис от 166 г. пр. н. е. от Абдера е най-красноречивият документ за умелото лавиране на този град между по-силните по онова време. Заедно с това обаче надписът свидетелства за традиционните връзки, които Абдера поддържала и тогава със своята метрополия Теос.

Когато тогавашният тракйски владетел Котис, мислейки се за достатъчно силен и самостоятелен, а всъщност и той зависел вече от „благоволението“ на римляните, предявил своите „наследствени права“ над Абдера и нейната територия, абдерските граждани прибягнали към услугите на теоски делегати, които да застъпват техните интереси пред Римския сенат в спора им с Котис. Това били двама изтъкнати граждани на Теос, в чест на които е издаден и въпросният надпис от Абдера. Теоските делегати действително помогнали на своите абдерски братя, за което те им се отблагодарили, като издали декрет в тяхна чест. Текстът на този документ се е запазил напълно до наши дни.

Дарбите и умението на абдерците през тези тежки за техния град и изобщо за трите града времена се проявяват сега в политиката на компромиси пред по-силния, докато през V в. пр. н. е. заложите на техни изтъкнати съграждани блясват в полето на духовната култура. Не други, а абдерските граждани Демокрит и Левкил положили основите на съвременната атомна физика, а друг виден абдерец — софистът Протагор, положил във философията основите на учението, известно под названието теза „хомомензура“, т. е. учението за човека като единствена мярка за всички съществуващи и несъществуващи неща. При друг случай би могло да се говори с право и за видни мислители, родени и работили в Абдера, които предхождали по време Платон и Аристотел, без да им отстъпват в научно отношение.